

V Á Z L A T O S K É P

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet 1919. április-juliusi munkájáról.

Törekvéseink célja.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézetté átszervezett Könyvtárügyi megbizotti hivatal a proletárdiktatura négy hónapja alatt ha el is jutott pozitív alkotásáig, főleg arra törekedett, hogy egy szélesebb bázisu könyvtári kultúra előfeltételeit teremtsen meg.-

Ilyen előfeltételekül ismertük el:

1. Könyvtárosok, különösen közművelődési könyvtárak könyvtárosainak képzését.

2. Könyvanyag összegyűjtését kiterjedt fiókhálózat, megyei központokból, vagy nagyobb vidéki városokból kiinduló falusi és tanyai könyvtárhálózatok számára.-

3. A háborús túlfogyasztás folytán lefogyott még kapható jó magyar irodalom összeállítását és publikálását.

4. A könyvtár kezelésre vonatkozó ismeretek népszerűsítését.-

Ebben az irányban a következőket sikerült megvalósítani, vagy a megvalósulást megközelíteni:

a/ a könyvtárosi tanfolyamot, mely 7 héten át tartó "elméleti" és azt követő csoportos gyakorlati órákban folyt. A tanfolyamra 179-en iratkoztak, akikhez még 30 kiküldött könyvtári alkalmazott járult.- A gyakorlati kiképzésre egyelőre 29-en nyertek felvételt, akik 20-as csoportokban kezdték meg munkájukat.-

b/ a könyvanyag összegyűjtése a Közkönyvtárak Gyűjtő és Elosztó Telepe utján történt, melyről külön beszámoló következik.

c/ a kapható jó magyar irodalom összeállítása a hozzánk beérkezett összes könyvkiadói leltárak szakszerű kijelölésével.

lés alapján kéziratban csaknem befejezést nyert,

d/ a könyvtárkezelésre vonatkozó ismeretek népszerűsítését egy rövidebb lélekzetű / kéziratban meglevő / könyvtári kézikönyv és könyvtárosi tanfolyam legyorsírt előadásának alárendezésével közelítettük meg.-

Működésünk alapjául szolgáló rendeletek.

Működésünk alapjául főleg három közoktatásügyi népbiztossági rendelet szolgált:

1. A 22.K.N. számú, mely az ország könyvtárügyének központi ellátása és irányítására könyvtárügyi tanács és ennek szerveül az Orsz. Könyvtárügyi és Bibliografiai Intézet felállítását rendeli el. Az a rendelet intézkedik a munkástanácsok könyvtári alosztályainak feladatairól, valamint ez a rendelet szünteti meg egyidejűleg a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsát és Felügyelőségét, ez utóbbinak kötelességévé tévén, hogy hivatalát bocsássa az Országos Könyvtárügyi és Bibliografiai Intézet rendelkezésére.-

2. A veszélyeztetett magánkönyvtarokról szóló 23. K.N. sz. rendelet, mely a kezelés és őrizet nélkül maradt, vagy bármi ként veszélyeztetett családi és magánkönyvtárak köztulajdonba vételéről szól.-

3. A megszűnt egyesületek könyvtárak köztulajdonba vételéről szóló 24.K.N. sz. rendelet, mely egyben olyan egyesületi könyvtárakra vonatkozólag is tartalmaz intézkedést, amely egyesületek könyvtárai kihasználva nincsenek.

E három alapvető rendelethez csatlakozott a fővárosi népbiztosság 46813/1919-XIV. sz. rendelet is, mely a budapesti fiókkönyvtári hálózatról, gyári és mozgó könyvtarokról szól.-Ezek szervezését a Szabó Ervin könyvtár szintén a hivatalunkban létesült külön kirendeltségre ruházta. /L.Tanácsköztársaság könyvtárügye 1.sz.3.1./

A könyvanyag biztosítása-

Közkönyvtárak Gyűjtő-és-Elosztó Telepe.

Miután a 22. K.N. sz. rendelet a közönségnek könyv-

vel és a hozzá vezető segédeszközökkel való ellátását állami feladatnak ismerté el, a pusztuló jó magyar könyvanyagból annyit kellett biztosítani, amennyi a legközelebbi 2-3-esztendő fokozott könyvtári szükséglete számára elegendő.- Erre a - megengedjük - talán a szükségleten túlmenő intézkedésére a következő okok bírtak bennünket:

1. hogy a könyvtermelés a legközelebbi 2-3 évben a különböző termelési bajok folytán alul fog maradni a szükségleten / főleg minőségi tekintetben/

2. az a mohó és felfokozott, szinte maniakus könyvfogyasztás, mely a forradalom, de sőt a háború utolsó éve óta jelentkezik s amely kipusztulással fenyegette a kiadók raktárait

3. az a veszedelmes túlzás, a melyet a Szellemi Termékek Országos Tanácsa Terjesztő osztályának működésében tapasztaltunk s amely az amúgy is maximumát előre könyvfogyasztást még ne sterségesen /liszthivatal stb. könyvárusítás/ fokozni akarta és fokozta minden figyelmeztető szónak dacára, holott tudta ekkora fogyasztással a produkció nem tud lépést tartani.

Arra törekedtünk tehát, hogy a mindenkép lefogyó jó magyar könyvanyagból néhány száz példányt biztosítsunk könyvtári célokra.-

Ezért összegyűjtöttünk a kiadók és zsorimentek leltárait és kijelöltük a könyvtári célokra alkalmas anyagot. A kijelölt anyagról cédulakatalogust készítettünk 3 példányban. A feldolgozott leltárak száma volt 125, a leltározott tételek száma 34851, a leltározott példányszám pedig 22,606,236. Azon cégnek száma, amelyeknél megrendelés történt, 98 volt, a többieknél az anyag erre nem mutatkozott alkalmasnak.- E szomorú konstataálás után a megrendelt könyvtételek száma mindössze 5293 lett, ennyiféle jó magyar könyvet tudtunk csak kiválogatni a 34851 féle magyar könyvből.- A megrendelt példányszám 1,128,413 volt, ami a leltári példányszám csak 4.97%-a volt.-

E rendelések behajtása a Gyűjtő Telep feladata

volt. Kiderült a rendelések végrehajtásánál, hogy a kiadók sok esetben nem rendelkeznek a mi általunk megrendelt példányszámokkal sem. Végeredményben szó sem lehetett volna arról, hogy rendeléseink eredményképpen mind az 1,128,413 példányt megkaphassuk.-

A Gyűjtő Telep munkájának eredményeképpen beérkezett összesen 315,666 kiadói példány és 29506 kötet szortimentektől és antiquariumoktól eredő könyv. Ez utóbbiak túlnyomó tömege német könyv.

A Gyűjtő Telep feladata volt ezenkívül a veszélyeztetett magánkönyvtárak és megszűnt egyleti könyvtárak összegyűjtése is. Ezekből összesen 141.244 kötet gyűlt össze.-

Bizvást elmondhatjuk, hogy ugyanennyi kötet könyvet mentettünk meg vele az elkallódástól és jogtalan eltulajdonítástól.-

Befejezett könyvtári munkálatok.

Ezek száma nem nagy. Azonban a diktatura bukásának hetében egész sora könyvtári munkálatainknak olyan stádiumban volt már, hogy csak rövid 1-2 heti vagy napi munka választott el a bevezettségétől.-

1. Junius 24-én megnyitottuk a Szabó Ervin könyvtár 6. számú fiókját a budai Corvin téri Vigadó épületében. /Ezt a fiókot a polgármester a diktatura bukásának első napjában bezaratta mint a diktatura alkotását. Most legutóbb mégis úgy határozott a főváros tanácsa, hogy a fiókot a történet értékes beruházások és a befektetett munka és a kifejtett sikeres működés honorálásaképpen átveszi és fenntartja.-

2. A Gyűjtő Telepen kiválogatott könyvanyagot várta már az utolsó szegig kész berendezéssel 5 gyartelep munkáskönyvtára: a Katonai Konzervgyár /IX., Máriássy ut/ a Ganz-Danobius kocsi-gyár /X., Kőbányai ut 31./ a Nagyver- és Gépgyár /IX., Soroksári ut 158./ a Magyar Ruggyantágyár /IX., Kerepesi ut 17./ és a Katonai Központi Ruharaktár /I., Lenke ut 1./

3./ Könyvtárat kapott a Vörös Órség várbeli központja / a kerületek, értve: a vörös Órség kerületi laktanyái vándor

könyvtárral láttattak volna el./

4/. Teljesen elkészült a tervrejza és berendezési terve / több helyütt a berendezés megrendelve / az uipesti, köbányai, kispesti és erzsébetfalvai könyvtáraknak. Ezek egyikében az épület átalakítása is kezdetét vette.-

5./Berendezés alatt állott egy egyetemi ifjak részére szolgáló tanulószoba főiskolai tankönyvekkel. Könyvanyaga már részben át is szállítottott VI., Podmaniczky utca 45. sz. alá.-

6/. Készen állottak a gyári munkaskönyvtarak, a vándorkönyvtárak, a főiskolai tanulószobák és a kerületi fiókkönyvtárak kezelési nyomtatványai.-

7/. Befejezéshez közel jutott a Loversenytéri kertészeti telep szakkönyvtára,-

Bibliografiai és a könyvtári katalogus-cédulák központi ellátása.

A végrehajtásig elő volt készítve az a feladatunk hogy az újonnan megjelenő könyvek könyvtári katalogus cédulája a könyvvel egyidejűleg készíttessék el, hogy a könyvtári szükséglet az új könyvek megjelenésekor nyomban biztosítottassék.- Minezekre nézve a 60.K.N. szamu népbiztossági rendelet intézkedik ugyanakkor, amikor újrarendezzi a köteles példányok beszolgáltatásának és bibliografiai feldolgozásának ügyét is.-

A bibliografiai feladatok közzé vettük a Petrik féle magyar könyvészet folytatolagos kiadását azáltal, hogy Petrik Gézának állami bibliográfussá való kinevezését kieszköztük.-

/ A Magyar Könyvkereskedők Egyletének megszűntetése ugyanis válságba sodorta ennek a fontos forrasműnek a megjelenését./

A Magyar Tudományos Akadémia válsága kényszerített arra is, hogy a másik bibliografiai forrasműnek, a Szinnyei Magyar Írók c. műnek befejező pótköteteinek szerkesztésére Dr. Gulyás Pál egyetemi magántanár urat megbízatásában részesítettessük.-

A Corvinában megjelenő kurrens könyvészet és az éves Könyvészet / az Évkönyv / szerkesztése is hivatalunk teendője volt.-

Egyéb intézkedéseink.-Tervek.

Terveinkről - melyek előadása még egyszer
ennyi helyet igényelne - s egyéb intézkedéseinkről a Tanácsköztár
saság könyvtárügye c. hivatalos lapunk ad számot.-
Vázlatosan ezekben számoltam be a megszünt
Intézet munkájáról. A temérdek apró részletekről csak irattarunk
adhatna felvilágosítást.-

Ez az irattár tartalmazza egyebek között
Mihalik József n. országos főfelügyelő által elkészített tervét
a kecskeméti, czeplédi, nagykőrösi és győri könyvtárhálózatnak.

Budapest, 1919. szeptember 24.

Kóhalmi Béla s.k.

könyvtáros.

Mellékelve:

a Tanácsköztársaság Könyvtárügye.